

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankantnih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. štev. 11.153. Telefon 45-86

Grešni kozel

Če si bo kdo kdaj vzel čas in se založil s potrebnim potrpljenjem, da bo prelistal naše periodično časopisje zadnjih petdesetih let, mu bo padlo kot sad njegovega truda v naročje frapantno spoznanje: moralne in materialne osnove slovenskega življa so bile v tisti dobi skrajno razrvane, obupne in vsega obžalovanja vredne, toda zastopniki slovenske javnosti si niso bili samo svesti tega dejstva, marveč so poznali tudi krivca vsega tega zla: bil je to slovenski učitelj.

To poglavje ni samo žalostno, ampak tudi zelo — zelo značilno za kakovost naše javne vesti.

Res je in tega tudi nihče ne taji, da obstoja to žalostno slovensko občestvo, o katerem se v zato pripravnih časih in prostorih potoči toliko žalnih solza, iz različnih stanov. Toda takrat, ko bi se naj krivda za te obžalovane razmere pravično razdelila med vse stanovce, vlada v naši javnosti ganljiva harmonija: vso krivdo zvale v pristrčni soglasnosti na pleča slovenskega učitelja.

Kdo ne pozna krilatice o našem dobrem ljudstvu! So priložnosti, ki silijo realnega politika, da se razneži ob tej ugotovitvi. Toda niti ob najjasnejših trenutkih svoje zavesti se ne bo pomotil, da bi prišel tudi učiteljstvo med to dobro ljudstvo.

Saj nihče ne taji: tudi v Slovincih se popiva; pijančujejo kmetje, pijančujejo delavci in uradniki, obrtniki in trgovci. Marsikatera družina strada zaradi tega ter trpi mraz in zimo. So kraji pri nas, ki degenerirajo zaradi te pogubne strasti. Tudi po slovenskih družinah se odigravajo med zakonci pretresljive žalostne in soglasne sodbe gre o tem, da take družine niso najprikladnejša človeška zajednica, kjer bi rasel in se razvijal telesno in moralno zdrav narod. Res je, tu ni prostora in pogojev za dobro vzgojo, za idealen narodni naraščaj.

Saj nihče ne taji: naši kmetje so po večini bajtari; premalo imajo zemlje, da bi se je mogli vsi z ljubeznijo okleniti. Ne more jih niti zadostno hraniti, niti primerno oblačiti. Odvišen človeški »material« beži v tujino ali se zgrinja v naših industrijskih centrih. Izkoriščen je tu in tam; iz ljudi z dobro voljo in najboljšimi nameni nastaja zagrenjena masa: labilen materialni položaj ji izpokupe moralne temelje, značaji kolebajo in — padajo.

Naše dobro ljudstvo drvi v nesrečo, vda ja se strastem, preživlja skratka eno najtežjih dob svoje zgodovine.

Vse to je res in zato je obupno žalostno. In ker je potrebno, da se pove, da je naše ljudstvo dobro, je treba nekje poiskati krivca za vse to klavarno stanje.

Saj ne taji nihče: premalo je plodne zemlje, preničke so plače našega delavstva in uradništva. Niti trgovci ne morejo iztisniti tako visokih dobičkov kakor bi radi, celo naša industrija toži o nerentabilnosti svojih podjetij, da ne omenjamo naših obrtnikov, ki komaj še dihaajo pred uničujočo konkurenco velike industrije.

Toda: učitelji že davno niso več taki, kakor bi morali biti. »Sedanje učiteljstvo, razen nekaj častnih izjem, ne čuti z narodom in tudi ne sodeluje v njegovih organizacijah.« »Učiteljstvo je krivo, da naša ljudskošolska vzgoja že davno ni več izrazito krščanska.«

Vedno hujska je na našem podeželju potreba dobrega učiteljstva, ki bi čutilo s prebivalstvom. »Kjer delata duhovnik in učitelj složno in z zaupanjem, tam je srečen ves okraj, nesreča pa tam, kjer tega ni.«

Kakor vidimo, ga ni krivca ne med kmeti ne med delavci, niti med trgovci, obrtniki in industriji, niti med duhovništvom in uradništvom — z edino žalostno izjemo učiteljstva.

Naši politiki mečejo z olajševalno gesto nanje najdebelejše kamene. Iz kraja v kraj mora romati kozel, da bi se očistil svojega težkega grešnega bremena in to tudi takrat, ko cela naselja prosijo zanj, da bi ostal še pri njih ter jim dajal nasvete in pomoči v trdi življenjski borbi.

Zaman: sreča našega dobrega ljudstva mora biti vsakemu pravemu rodoljubu najvišje načelo. In ker prav današnja doba ne trpi na pomanjkanju pravih rodoljubov, postaja procesija romajočih krivcev vedno daljša in daljša.

Ker pa mora slediti — po logiki sodobne morale — vsaki nesreči neizogibno tudi posmeh, uporabljajo nekateri naši literatje to obdolženo učiteljsko figuro, da razveseljuje v povestih in na odrs s svojim karikiranim bistvom vse ostale narodne sloje, ki niso krivi žalostnega materialnega in moralnega stanja našega dobrega ljudstva.

Ko ugotovljamo učitelji z grenkim čustvom to prakso slovenske javnosti, stavljamo resno vprašanje: Ali se zavedajo vsi odgovorni glasniki javnega mnenja, kakšne vrste morala je to in kaj si obetajo od takega ravnanja?

Komunike upravnega odbora JUU

V dneh 9. in 10. februarja 1940. je bila seja upravnega odbora JUU, ki so ji prisostvovali člani izvršnega in nadzornega odbora in predsedniki sekcij: za moravsko banovino tov. Branislav Živković, za vardarsko tovariš Marko Cvetković, za dravsko tov. Metod Kumelj, za vrbasko tov. Milan Stambolija, za dunavsko tov. Milorad Motok, za drinsko tovariš Stevan Bilčar, za zetsko tov. Filip Spadijer in za mesto Beograd tovariš Svetozar Popović.

I. Na seji se je razpravljalo o poročilih predsednika, tajnika, blagajnika in odbora Doma JUU. Vsa ta poročila je upravni odbor pretresal in odobril.

Predsedniki sekcij so podali svoja poročila med razpravo.

II. Posebna razprava se je vršila o vprašanju sklepa sekcij JUU za savsko in primorsko banovino in o osnovanju Zveze hrvatskih učiteljskih društev. O tem je upravni odbor zavzel svoje stališče in izdal posebno izjavo.

III. S splošno preureditvijo države je tangirano tudi vprašanje reforme šolske zakonodaje. Potreba reforme šolske zakonodaje je občutljiva že prej — posebno v smeri demokratizacije šolske zakonodaje. S preureditvijo države so tangirane tudi globlje zakonske osnove šolskih zakonov in prosvete, zato je pa potrebno, da učiteljstvo in njegova organizacija pšvetitva vso pažnjo reševanju tega vprašanja, da bi se zagotovile pravne in gnotne osnove šole in učiteljstva.

IV. Upravni odbor je sprejel na znanje poročilo o akciji uradniških organizacij za zboljšanje materialnega položaja in v zvezi s tem je razpravljalo o reformi uradniškega zakona. To reformo vsiljuje preureditev države.

V. V trenutkih, v katerih se nahaja učiteljstvo in vse uradništvo, nam narekujejo same razmere, da strnemo svoje vrste in združimo vse svoje sile za reševanje teh problemov.

VI. Upravni odbor je razpravljalo o pravih JUU z ozirom na novo stanje, splošne razmere in potrebo reorganizacije stanovskega organizacijskega življenja. Upravni odbor se je postavil na stališče, da ni mogoče izvesti reorganizacije pred izvršitvijo preureditve države v vseh njenih delih, dokler se ne prenesejo posli na nove edince, vendar pa smatra za potrebno, da se v tej smeri izvrše vse potrebne priprave in potrebna izmenjavanja misli o načelnih vprašanjih v zvezi z reorganizacijo stanovsko-organizacijskega statuta.

VII. Med zasedanjem, 10. febr., ob 10. uri, je sprejel člane upravnega odbora minister prosvete gospod Božidar Maksimović, ki so mu bile predložene glavne zahteve, zajete v resoluciji glavne skupščine v Banja Luki ter oddani predlogi amandmanov za finančni zakon 1940-41., ki obsegajo vsa aktualna vprašanja prosvete, šole in učiteljstva.

Ivan Dimnik, preds. Milinko Lazić, tajnik.

Stališče upravnega odbora JUU

do ustanovitve Zveze hrvatskih učiteljskih društev pred vzajemno soglasnostjo o obliki državne učiteljske organizacije

Vedno smo stali prepričano na načelu duhovnega zedinjanja vseh nacionalnih sil širn vse skupne nam domovine Jugoslavije. To načelo je najsvetejša dediščina stoletnih težnj narodov — danes v skupni državi Jugoslaviji, bila pa je težnja tudi duhovnih prvobornih učiteljskih generacij, ki so združevale svoje sile tudi takrat, ko so obstajale posebne med seboj z državnimi mejami fizično ločene učiteljske organizacije. Na tem zgodovinskem poslanstvu je bilo zasnovano Uduženje jugoslovenskih učiteljev. Ta stoletna težnja in zgodovinska naloga ne bo nikoli prenehala, pa naj bi nastopili kakršni koli primeri.

Stoječi prepričano na tem načelu, enako koristnem in važnem za vse člane v naši organizaciji, nismo nikdar izgubili izpred oči, da bo naša zajednica sprejeta s srcem samo, ako se v nobeni priliki, na nobenem vprašanju in v nobeni obliki ne pojavi kakršna koli razlika in v pravicah in v dolžnostih članov organizacije; tako dobro kakor zlo je treba nerazdelno prenašati in vzajemno zdraviti.

Ko so naši tovariši iz banovine Hrvatske težko prenašali svoj položaj kot državljani, ki so ga ravno tako težko, morda še težje čutili učitelji iz ostalih krajev naše domovine, je bila učiteljska organizacija primer resnične enakopravnosti in bratstva, najmočnejše sredstvo v težki borbi, za ceno številnih učiteljskih žrtev, proti reakciji, ki ni delala razlike ne po veri ne po narodnosti, ne po kraju. Vsi učitelji Jugoslavije: Srbi, Hrvati in Slovenci so kot en človek, kot ogromna armada v službi stanu in države legendarno nosili prapor polne svobode in enakopravnosti in stopili v borbo proti vsemu, kar je bilo reakcionarno in nazadnjaško. Borba se je vodila v dve smeri: proti zunanji reakciji, ki je pritiskala na organizacijo in proti reakciji v or-

ganizaciji sami. Proti notranji reakciji ne samo da jo izruje, nego da moralno in nacionalno dvigne tudi tisto število hrvatskih učiteljev, ki se je odtujil hrvatskemu narodu. To svojo zgodovinsko misijo zadnjih treh let je izvršila učiteljska organizacija uspešno in koristno. Odkrito moramo reči: da srbsko in slovensko učiteljstvo, verujemo pa, tudi hrvatsko, v tej resnični borbi ni sodelovalo pod nobeno masko, marveč odkritosrčno in jasne obraza, zato tudi, če bi hotelo, ne bi moglo sedaj obraza razkrivati.

Ne da bi se spuščali niti s formalne niti s psihološke strani v sklepe, ki so jih sprejeli naši tovariši v banovini Hrvatski prezgodaj, pred dokončno obliko občje preureditve države in pred soglasno rešitvijo glede oblike bodoče državne učiteljske organizacije, se veselimo ob sreči naših tovarišev, če vidijo v takem delu smisel naše zajednice, smisel našega poklica in smisel svojih nacionalnih posebnih stremeljenj. Puščajoč na njih zgodovinsko odgovornost za to, kar delajo po svojem prepričanju, moramo naglasiti nastopna dejstva:

1. Odcepitev od Jugoslovenskega učiteljskega udruženja se more opravičiti z vsemi drugimi razlogi: političnimi, nacionalnimi in ostalimi, nikakor pa ne z razlogi, ki bi bili y kakršni koli zvezi s kako krivdo tovarišev učiteljev izven banovine Hrvatske.

2. Jugoslovensko učiteljsko udruženje ima kot doslej svoje temelje in svojo višino, ki se dviga iznad pokrajja. Na svobodni in z ničemer prisilni osnovi bo pritezalo in zbiralo učitelje vsega teritorija, pri čemer bo polagalo važnost le na cilj in pravo vsebino, ne pa na obliko organizacije.

Predsednik: Ivan Dimnik s. r. Tajnik: Milinko Lasić s. r.

Upravni odbor JUU pri prosvetnem ministru

Dne 10. februarja ob 10. uri je prosvetni minister gosp. Božidar Maksimović sprejel upravni odbor Jugoslovenskega učiteljskega udruženja. Predsednik JUU g. Ivan Dimnik je obvestil g. ministra, da je upravni odbor obveščen o prejšnjem sprejemu predsedstva JUU dne 3. februarja, in da je upravni odbor z zadovoljstvom sprejel stališče prosvetnega ministrstva v pogledu čiščenja prosvetnega aparata in prosvetnih razmer, pobijanja koruptnih pojavov vseh vrst in odklanjanja kvarnih nešolskih vplivov in posredovalcev v prosvetnih zadevah (kar je g. minister naglasil tudi v svoji božični izjavi), kakor tudi red v pogledu napredovanj, ki se bo izvajal tako, da mlajši ne preskakujejo starejše, ter da z zagotovitvijo novih kreditov napredujejo vsi učitelji, ki čakajo na napredovanja. Predsednik JUU je dal g. ministru predstavko, v kateri so iznežene vse zahteve, vsebo-

vane v resoluciji glavne skupščine in ga je naprosil, da o priliki reform, ki so na vidiku, upošteva želje učiteljstva in realizira upravljene zahteve. Istočasno je oddal g. ministru predloge — amandmane za finančni zakon za leto 1940-41. in še prav posebno podčrtal željo učiteljstva, da se ukinejo omejitve za pridobitev V. skupine in izenačijo učiteljice v vseh pravicah. Po splošnih skupnih vprašanjih in zahtevah so predsedniki sekcij iznesli še posebne želje učiteljstva svojih banovin.

Gospod prosvetni minister je pazljivo poslušal izvajanja vseh predstavnikov učiteljstva in jim je na posamezna vprašanja podal svoje določeno mišljenje, ki je popolnoma zadovoljilo člane upravnega odbora.

Pokazal je polno pripravljenost, da vsa ta vprašanja oceni in da jih posebej pretresa s predstavniki glavnega odbora zaradi končne rešitve.

† Ljuba Davidović

V Beogradu je umrl znan jugoslovanski politik, šef demokratske stranke Ljuba Davidović. Pokojnik je bil večkrat prosvetni minister in si je na tem položaju pridobil mnogo zaslug za naše šolstvo. Tudi ljubljanska univerza je bila osnovana na predlog pokojnika kot prosvetnega ministra.

O pokojniku je dal daljšo izjavo tudi predsednik JUU, g. Ivan Dimnik. Iz te njegove izjave posnemamo:

Ime Davidovića je zvezano z najlepšimi poglavji napredka našega šolstva ter bo ohranilo nanj tudi jugoslovensko učiteljstvo svetel in hvaležen spomin, saj je tudi on želel šolstvu in učiteljstvu samo dobro.

Pokojni Davidović je bil tisti mož, ki je že leta 1904. dal srbskemu učiteljstvu najbolj napreden zakon o narodnih šolah. S tem zakonom je bila že takrat dana učiteljstvu stalnost, za katero se danes še vedno brezuspešno bori. Narodni učitelji so ob krsti pokojnega Davidovića globoko pretreseni, toda tudi trdno odločeni oddolžiti se njegovemu spominu s tem, da bodo ostali na tisti moralni in duhovni višini, na kateri je on vstrajal vse svoje življenje.

Sekcija JUU v Ljubljani je poslala ob smrti pok. Ljube Davidovića njegovim svojim sledečo sožalno brzojavko:

Jugoslovensko učiteljsko udruženje sekcija za dravsko banovino v Ljubljani se klanja manom velikega pokojnika Ljuba Davidovića in izreka Vam kakor vsem preostalim izraze najglobljega sočustvovanja z zasotvilo, da bodo njegova velika dela na kulturnem, prosvetnem in šolskem polju ostala med slovenskim učiteljstvom in slovenskim narodom nepozabna.

Predsednik: Metod Kumelj s. r. Tajnik: Drago Supančič s. r.

A. P.:

Pisma s podeželja

VII.

Ako čita človek po raznih časopisih nekatere članke ter posluša morebiti o tej zadevi tudi kak govor, se mu stori inako, kadar primerja svoje delo v podeželju z očitki, da verska zavest ljudstva pada in da je tega povzročila, namreč slabe verske vzgoje, pa vseh drugih učnih in vzgojnih neuspehov v nemali meri kriva šola, kar se ob taki priliki prerado istoveti z učiteljstvom. V dobi, ko slovenska šola v podeželju ne igra na zunaj nikake pomembne vloge in ko si tu in tam s krepkimi komolci po načelu samodelavnosti učiteljstvo šele utira pota iz okorelega sistema, prav za prav iz duha, ki k napredku naroda ni mnogo pripomogel in ki je bil, duh, šolo usuznjil sami sebi, se čudno sliši beseda o krivdi učiteljstva za slabe učne uspehe v šoli, posebno pa besedovanje o stvari, ki je bila pri nas od nekdanj zadeva in delo strokovne duhovne moči in ki je imela vsaj v podeželju polno svobodo razvoja v cerkvi, v šoli in izven nje.

Ni pa ga, ki se ne bi strinjal z očitkom šoli sami, da narodu ni dala tega, za kar je prav za prav postavljena, in da je potrebna kot duh, sistem in organizacija, temeljite reforme. Izsledki moderne psihologije in sociologije zahtevajo za rastočega in razvijajočega se otroka drugačnejšega postopanja in postavljajo tudi za življenje cilje, mimo katerih je hodil dosedanji šolski sistem, ne da bi upošteval vsaj v mali meri človeka, njegovo vzgojo, pa tudi formalno znanje. Res je, vsi naši šolski predpisi in načrti se preveč ženejo za učenjakarstvom! Le pogledimo te naše učne načrte, kako so naphani zahtev po vsemogoči učni navlaki, ne upoštevajoč, kot rečeno, otip-

Dosebina:

Grešni kozli, Komunike upravnega odbora JUU, Stališče upravnega odbora JUU, Upravni odbor JUU pri prosvetnem ministru, † Ljuba Davidović, Pisma s podeželja, Kako gleda na vprašanja izboljšanja uradniških prejemkov Akcijski odbor državnih nameščencev, Šolstvo in prosveta v dravski banovini, UČITELJSKI POKRET: Blizamo se zaključku prve faze našega delovnega programa, LISTEK: Mariborsko pedagoško pismo, — Zborovanje sredi zime, Splošne vesti, — Prazna učiteljska mesta, — Osebnne zadeve, — Kaj vse pišejo, — Mladinska matica, — Učiteljski pravnik, — Šolski radio, — Stanovska organizacija JUU.